

CONGRES

OBN natuurkennis & Programma Natuur

OVERZICHT
DEELSESSIES

maandag 13 november 2023

09.30 – 17.30 uur

Antropia, Driebergen

Met kennis en praktijkervaring
samenwerken aan gezonde natuur!

---

1. Ecologische Autoriteit

De Ecologische Autoriteit beoordeelt of alle beschikbare ecologische kennis en informatie gebruikt wordt voor besluiten over het gezond maken en houden van beschermde natuur. Er zijn verschillende adviezen uitgebracht over natuurdoelanalyses. Wat is er te zeggen over de inzet van ecologische kennis? Is die voldoende aanwezig en wordt die kennis goed benut? Aan welke inzichten ontbreekt het nog? [Presentatie en gesprek](#). Spreker: *Hans Mommaas* (Ecologische Autoriteit)

---

2. Basiskwaliteit Natuur Ede

De gemeente Ede realiseert een basiskwaliteit natuur: natuur is overall! Een enthousiasmerende aanpak die helpt om ook andere domeinen te betrekken bij natuur. Hoe doet de gemeente dat? Wat was er nodig om dit binnen de gemeente van de grond te krijgen? En hoe kunnen we deze werkwijze breder toepasbaar maken? [Interactieve sessie met presentatie en gesprek](#). Met *Wim Kusters* (gemeente Ede).

---

3. Aan de slag met water en bodem sturend

Spelenderwijs ontdekken hoe het principe 'water en bodem sturend' de ruimtelijke inrichting beïnvloedt? Doe mee met de [serious game "Bodembouwers"](#). Hoe maak je als speler een gebied toekomstbestendig en zorg je voor een gezond water- en bodemsysteem? De *drie trainees* vanuit het Ruimtelijk Traineeship Midden-Nederland, van Wing, Witteveen+Bos, Waterschap Vallei en Veluwe en HNS Landscape Architects ontwikkelden dit inzichtelijke spel en begeleiden de sessie.

---

4. Natuurherstel en omgevingsmanagement

Werken aan natuurherstel betekent ingrijpende werkzaamheden in een gebied. Hoe ga je om met betrokkenen uit de omgeving, met hun belangen en perspectieven? Wat betekent dit voor de vergunningverlening en stikstofberekeningen die de uitvoering kunnen vertragen? De Deurnsche Peel en het Fochteloërveen laten zien hoe zij te werk gingen en welke inzichten hierbij naar voren komen. [Interactieve sessie met presentatie en gesprek](#) over het belang van omgevingsmanagement. Met *Sjors Hoek* (Waterschap Aa en Maas) en *John Tukker* (Natuurmonumenten)

---

5. Landelijk effect herstelmaatregelen

Irene Bouwma (WENR) deelt de inzichten uit de Lerende Evaluatie van het Natuurpact over het effect van natuurherstelmaatregelen. Wat weten we, welke landelijke informatie is beschikbaar en wat is nog meer nodig voor inzicht in herstel op nationaal niveau? En waar moet je op letten als je met deze informatie gaat werken? Praat mee over de dilemma's! [Interactieve sessie met presentatie en gesprek](#).

---

6. Spanning tussen ecosysteemherstel en soortenbeheer

In januari wordt de nieuwe Europese natuurwet definitief. Deze wet geeft meer richting aan de spanning tussen ecosysteemherstel en wettelijk soortenbeheer en tussen lange en korte termijn effecten (zoals de energietransitie). Is dit voldoende om een versnelling in de natuurdoelen van 2030 te bereiken? *Petra Goessen* (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier) [bespreekt](#) vanuit Nature Based Solutions teksten uit de nieuwe wet en hoe we om kunnen gaan met de spanning tussen systeemherstel en soortenbeheer.

---

7. Stappenplan Overgangsgebieden

De afgelopen maanden heeft de landelijke werkgroep Overgangsgebieden met gebiedspartners gekeken hoe de overgangsgebieden kunnen bijdragen aan het systeemherstel in de natuurgebieden. Hoe nu verder? *Dennis van Schaardenburg* (Programma Natuur vanuit LNV) presenteert het stappenplan. *Hans Haarsma* of *Erik-Lutein Nijsingh* (LTO) belicht het agrarisch perspectief en *Henk Wubs* vertelt over de visie van de provincie Overijssel en de doorvertaling naar de gebiedsaanpakken. [Interactieve sessie met presentatie en gesprek](#).

---

8. Eutrofe moerassen op voormalige landbouwgrond

Moerassen op voedselrijke bodems kunnen voorzien in leefgebieden voor riet- en moerasvogels. Er zullen de komende jaren veel nieuwe natte gebieden ingericht worden. Er staan echter nog belangrijke kennisvragen open over de effecten van specifieke inrichtings- en beheermaatregelen en bodemchemie. [Presentatie](#) van het onderzoek door *Jim de Fouw* (Jim de Fouw Ecology) en *Fons Smolders* (Onderzoekcentrum B-WARE). [Reflectie](#) vanuit beleid: provincie Drenthe.

---

9. Stroomherstel via maatregelen in Gelderse overgangsgebieden

Recent is onderzocht wat de bijdrage kan zijn aan robuust natuurherstel van verschillende maatregelen in de overgangsgebieden rond de Gelderse Natura 2000-gebieden. De onderzoeksresultaten worden [gepresenteerd](#). Vervolgens gaan *Niels Bronsgeest* (Tauw) en *Bram Zandstra* (provincie Gelderland) met de deelnemers in [gesprek](#) over de praktische vertaling van het onderzoek: welke maatregelen zijn kansrijk, hoe bepaal je de prioriteiten en hoe kom je tot uitvoering?

---

10. Landbouw in een natuurlijk riviersysteem

Met de Programmatische Aanpak Grote Wateren wordt riviernatuur hersteld door systeemmaatregelen, waaronder het realiseren van grote aaneengesloten natuurgebieden. Dit vraagt ook om (gedeeltelijke) omvorming van landbouw in het rivierengebied. *Wendy Vercrujse* (Rijkswaterstaat) en *Giselle Snel* (RvO) gaan met de deelnemers in [gesprek](#) over het type landbouw dat past bij een natuurlijk riviersysteem. Zij ontvangen graag [feedback](#) op de OBN-memo 'Natuurinclusieve landbouw in de uiterwaarden'.

---

11. Sturen op recreatie

Waar natuur is komen mensen. Hoe zorgen we ervoor dat deze mensen kunnen genieten en dat de natuurgebieden robuust en vitaal blijven? Welke kansen bieden de overgangsgebieden daarbij? En hoe geven we recreatie een plek naast de andere opgaven voor het landelijk gebied? [Interactief gesprek](#) met *Toine Cooijmans* (Natuurmonumenten), *Soet Huijbrechts* (LandschappenNL), *Edith van Dam* (Provincie Zuid-Holland).

---

12. Leren van Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

Nationale Parken hebben jarenlang ervaring in het samenbrengen van verschillende opgaven en het mobiliseren van de kracht van onderop. Wat kunnen we van deze aanpak leren voor gebiedsprocessen in de overgangsgebieden? *Jeroen Heemsbergen* zal ingaan op de ervaringen en inzichten van NP Utrechtse Heuvelrug als voorbeeld van een jarenlange consistente proactieve gebiedsgerichte aanpak met een veelvoud aan stakeholders. [Interactieve sessie](#) met presentatie en gesprek.

---

13. Kennisagenda voor de grote recreatieopgaven

Interactieve sessie waarin *Jeroen de Koe* (Natuurmonumenten) met de deelnemers in [gesprek](#) gaat over de grote recreatieopgaven in de natuur- en overgangsgebieden. We kijken naar de vertaling van die opgaven in de nieuwe meerjarenvisie over 'beleven' van Natuurmonumenten. Samen met de deelnemers wordt [geinventariseerd](#) wat de belangrijke thema's en kennisvragen zijn, als we willen komen tot een betere balans tussen natuur en recreatie.

---

14. Recreatiezonering Veluwe

In Natura 2000-gebied Veluwe wordt, met oog voor natuurdoelen, belevingskwaliteit en draagvlak, door terreineigenaren gezamenlijk een zonering toegepast voor de ruimtelijke verdeling van recreatie: soms meer, soms minder recreatieruimte. We [bespreken](#) de ecologische onderbouwing en de uitwerking in beleid en beheerpraktijk. Is de ontwikkelde aanpak toepasbaar op andere gebieden en vraagt dat nog nieuwe kennisontwikkeling? Met *Henk Sierdsema* (Sovon), *Gert Wit* (Staatsbosbeheer) en *Bram Zandstra* (provincie Gelderland)

---

15. Herstelmaatregelen in bossen

Uit onderzoek blijken wisselende effecten van steenmeel op herstel van bosbodems. Toch is juist dit (vaak) een voorwaarde voor subsidies. Wanneer is steenmeel effectief? En welke andere maatregelen zijn er, naast de toepassing van steenmeel? Wat betekent dit voor beleidsmakers? Na een presentatie gaan we in gesprek over mogelijkheden voor een betere aansluiting tussen onderzoek, beheer en beleid. Met sprekers: *Arnold van den Burg* (Zoological Museum), *Wouter Delforterie* (provincie Gelderland).

---

16. Aantalstrends insectenetende vogels

Er zijn tegenstrijdige aantalstrends bij insectenetende vogels van droge bossen en heide. Welke soort- en gebiedseigenschappen zijn hierop van invloed? Eerst worden onderzoeksresultaten gepresenteerd. Daarna ga je zelf soorteigenschappen ontdekken in een workshop 'vogels voelen en bekijken'. Zo wordt duidelijk wat een vogel nodig heeft en of dat past bij een landschap. Met *Arnold van den Burg* & *Kas Koenraads* (Zoological Museum) en *Marijn Nijssen* (Stichting Bargerveen).

---

17. Nieuw bos voor biodiversiteit en klimaat

De ambitie is om in Nederland 37400 hectare nieuw bos te realiseren. Met *Zev Starmans* (LNV) gaan we in gesprek over de vraag waar de ruimtelijke opgave voor nieuw bos zou kunnen landen. Voor de bossen die aangelegd worden op voormalige landbouwgrond, laat *Maaïke de Graaf* (Bosgroep Zuid Nederland) zien hoe we kunnen zorgen voor soortenrijk bos: wat plant je aan?

---

18. Klimaatverandering en kustzone

Door klimaatverandering zijn bodem en water sturende factoren geworden. In de dynamische kustzone helpt herstel van het natuurlijk landschap bij waterveiligheid, zoetwaterzekerheid en natuur. Een nieuwe generatie beheerinstrumenten is in ontwikkeling. Hoe verhoudt landschapsherstel zich tot soortenbescherming? Wat zijn consequenties voor menselijk medegebruik en kustlijnzorg? We bespreken enkele nieuwe beheermaatregelen op landschapsschaal. We gaan samen na wat we weten en welke vragen nog open staan en wat krachten en zwaktes zijn van de maatregelen. Spreker: *Albert Oost* (Staatsbosbeheer)

---

19. Klimaatverandering en natuur in de grote wateren

Klimaatverandering heeft gevolgen voor natuurdoelen in de grote wateren. Ook kan natuurontwikkeling helpen om ongewenste gevolgen van klimaatverandering te verzachten. Presentatie van voorbeelden vanuit beide perspectieven vanuit de programma's LIFE IP Klimaatadaptatie en PAGW. Vervolgens in gesprek over initiatieven gericht op natuur en klimaatadaptatie en -mitigatie en bijbehorende kennisvragen. Met *Joost Backx* (RWS), *Jeroen Veraart* (WEnR), *Eltjo Ebbens* (zelfstandig adviseur), *Ruurd Noordhuis* (Deltares) en *Sarian Kosten* (Radboud Universiteit).

---

20. Klimaat effecten op riviernatuur

Presentatie van resultaten uit een OBN-studie naar effecten van klimaatverandering op riviernatuur: in het water en op de oevers. Wat zien we gebeuren en wat staat ons te wachten? Welke soorten komen in de knel en welke profiteren? Wat zijn aandachtspunten op korte termijn? We geven voorbeelden voor beheerders om effecten te mitigeren en gaan daarover in gesprek. Met *Martijn Dorenbosch* en *Wendy Liefveld* (Waardenburg Ecology) en een terreinbeheerder.

---

21. Systeembenadering exoten

Bij exoten gaat het niet alleen om bestrijding maar ook om het weerbaar maken van systemen tegen hun dominantie. De afgelopen jaren is kennis ontwikkeld over een systeemgerichte benadering van exoten als watercrassula, japanse duizendknoop, zonnebaars en grijs kronkelsteeltje. In deze sessie worden aangrijpingspunten uit onderzoek en de praktijkervaringen daarmee gepresenteerd. Aansluitend kun je eigen vraagstukken inbrengen. Met: *Hein van Kleef* (Stichting Bargerveen) en *Johan Cronau* (provincie Gelderland).

---

22. Weerbare laagveensystemen tegen uitheemse rivierkreeft

Tijdens deze sessie wordt ingezoomd op het beheersbaar maken van de uitheemse rivierkreeft. Onderzoek naar habitatfactoren die van invloed zijn op het voorkomen van deze exoot levert geen eenduidige inzichten op. Welke handvatten zijn er toch om rivierkreeft te bestrijden? Na een presentatie van onderzoeksresultaten gaan we in gesprek over praktische mogelijkheden voor het nemen van maatregelen. Met: *Casper Cusell* (Witteveen+Bos) en *Winnie Rip* (Waternet).

---

23. Biologische bestrijding exoten

Buiten Europa bestaat al veel kennis van en ervaring met biologische bestrijding van invasieve exoten. In Nederland wordt hiermee in natuurbeheer nog nauwelijks gewerkt. *Suzanne Lommen* (Universiteit Leiden) laat zien welke mogelijkheden er zijn. We gaan in gesprek over de voor- en nadelen van deze methoden en hoe ze toepasbaar zijn in de Nederlandse context.

---

24. Effecten van verbrakking - veldexperiment polder Westzaan

Aan brakke omstandigheden gekoppelde soorten en habitattypen staan onder druk in voormalig brakke laagveengebieden. In een veldexperiment zijn effecten van verbrakking op vegetatiesamenstelling, standplaatscondities en broeikasgasemissies onderzocht in combinatie met verschillende typen oeverbeheer. Presentatie resultaten en een gesprek over consequenties en kennislacunes. Sprekers: *Gijs van Dijk* (B-WARE, Radboud Universiteit), *Ron van 't Veer* (Ecologisch Adviesbureau Van 't Veer & De Boer), *Casper Cusell* (Witteveen+Bos) en *Robert de Ridder* (provincie Noord-Holland).

---

25. Bodembiologie

Een gezonde bodem en een gezond bodemleven is voor veel beheerders een speerpunt. Maar wat betekent dat eigenlijk? Wat weten we over het bodemleven, hoe belangrijk is het voor een natuurgebied? En welke mogelijkheden hebben we om te sturen in het bodemleven? *Henk Siepel* (Radboud Universiteit) geeft een mini-college bodembiologie.

---

26. Herstelstrategie Stikstof

Stikstof is weer een actueel probleem, maar we doen al lang onderzoek naar de negatieve effecten op natuur. We weten daardoor steeds beter wat de gevolgen zijn van een overmaat aan stikstof. Op basis van deze nieuwe kennis zijn ook de tien jaar oude herstelstrategieën onlangs geactualiseerd. Presentatie en gesprek. Sprekers: *Roland Bobbink* (B-Ware) en *Nina Smits* (WenR).

---

27. Nieuwe kennis- en innovatieagenda voor natuur en biodiversiteit

Vanaf 2024 werkt het Ministerie van LNV met een nieuwe kennis- en innovatieagenda Veerkrachtige Natuur. Kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden mobiliseren samen kennis en innovatiekracht om de natuur duurzaam te herstellen en de transitie naar een natuurinclusieve samenleving te versnellen. *Marike Bontenbal* en *Martin van Oosterhout* (Ministerie LNV) lichten de kennisagenda toe en leiden de brainstorm over het aangaan van kennisallianties.
